



**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Art. 1. De Contractibus aleam continentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](#)

tere. Unde nullibi facilius mutuo consensu ab æqualitate recedere licet, quæm in contractu aleam continente; modò caveantur fraudes, & unus alterius ignorantia non abutatur. Parum tamen interest, an ex una tantum, an vero ex utraque parte ab eventu incerto suspendatur id, quod dari vel fieri debet. (§. 118.)

§. 134.

Ut contractus aleam continentes sint honesti, opus est *Et Hone-*
speciali ratione, quæ hunc contrahendi modum suadeat: *stas.*
hac deficiente, censetur quis contrahere animo plus recipien-
di, quæm ipsem præstat, id est, animo se locupletandi cum
alterius damno, quod naturali honestati repugnat. Si quis
tamen alium honestum finem sibi præfigat, accedere potest
spes lucrandi. Aliud igitur est, contrahere solo lucrandi ani-
mo; aliud contrahere cum spe lucrandi.

§. 135.

Naturam horum contractuum facile intelligemus alla- *Tales sunt*
tis quibusdam eorum exemplis. Igitur præter Assicuratio-
nem, de qua egimus, pauca dicemus. I. De Emptione spei.
II. Sorte. III. Loteria. IV. Olla fortunæ. V. Præmio
victoriæ. VI. Contractu lusorio. VII. Sponsione. Tum
demum VIII. stabilierimus doctrinam de Contractu lucri mi-
noris certi pro majore incerto, quæ species contractus,
aleam continentis, ad præsens institutum maximè pertinet.

§. 136.

I. *Emptio spei* dicitur contractus, per quem certo pretio
emitur res acquirenda incerta. Quamvis enim regulariter
nec emptio, nec venditio sine re, quæ veneat, possit intelli-
gi: aliquando tamen & sine re venditio intelligitur, veluti cum *I. Emptio*
quasi alea emitur: quod fit, cum captus piscium, vel avium, vel spei:
missilium emitur: emptio enim contrabitur, etiamsi nihil incidenter,

K 2

quia

Art. 1.
DE CON-
TRACTI-
BUS A-
LEAM
CONTI-
NENTIBUS.

76 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

quia spei emptio est. (a) Per hunc contractum propriè emitur jus acquirendi illud, quod isto actu, super quo contrahitur, acquiri potest. Pretium in hac emptione determinatur ex probabilitate spei de re acquirenda. Unde sive postea acquiratur res pretium conventum longè excedens, sive nihil acquiratur; nec plus tamen, nec minus, quam conventionum fuerit, solvendum est. Nihilominus sicut in aliis emptionibus, ita etiam in emptione spei adjici possunt varia pacta, quibus vel nimium unius damnum, vel nimium alterius lucrum temperetur. Si casu extraordinario acquiratur aliquid, quod istiusmodi actu, super quo contractum fuit, acquiri alias non solet, emptio ad talem actum se non extendere censetur, consequenter nec pretium solvit, nec quod acquisitum, emptoris est. (b) Honestatem naturalem saepe non servat haec emptio spei; cum enim plerumque id, cuius acquirendi spes emitur, mox justo pretio emi possit, intervenire solet vel solus animus lucrandi, vel temeritas, quae vitia naturaliter inficiunt contractum. Si honesta queritur animi relaxatio, habebit rationem contractus lusorii. Laudem meremur, si hac contrahendi ratione excitare conamur industriam alterius, qui per ejusmodi venditionem se obligat ad operam navandam illi actui, quo occupari res vendita potest, e. g. ad jaciendum rete.

(a) *L. 8. §. 1. ff. de contrah. empt.* Bene distingui debet hic contractus aleæ ab emptione fructuum futurorum, quæ est conditionalis, obligans sub conditione, si fructus nascantur; fitque communiter de iis, quæ naturaliter provenire solent. Contractus autem aleam continens, est absolutus, quo emitur spes praesens emolumenti cujusdam à casu pendentis.

(b) Nota est narratio PLUTARCHI *in vita Solonis* de aurea mensa, extracta à Cois Piscatoribus, qui jaectum retis vendiderant Milesiis.

§. 137.

II. Sors: II. Sors vocatur res, à cuius fortuita determinatione suspenditur acquisitio rei alterius. Sicuti Sors divinatoria, qua

qua quis, quid futurum sit, determinare vult, superstitionis & illicita est; ita aliæ sortis species in dubio, quod certo consilio, aut libero consensu determinare vel non possumus, vel non tenemur, licet plerumque sunt in *eligendo* unum ex duobus: in *attribuenda* rem indivisam uni: in *dividendo* rem communem, & assignando rei divisæ partes unicuique. Quando igitur electionem, attributionem, vel divisionem ex mutuo consensu sorti committimus, talis contractus aleam continebit, tenemurque sortis judicio stare, cum fortuna personam eligentis repræsentet.

§. 138.

III. *Loteria* (a) dicitur, quando certa pecuniae summa III. *Loteria*: à pluribus confertur ea lege, ut per sortem definiatur, quid ex propositis rebus quilibet habere, an verò symbolæ suæ dispendium facere debeat. Justitia requirit, ut pretium, quod à pluribus confertur, æquale sit mercibus, quæ in taberna fortunæ venales exponuntur, habita etiam ratione sumptuum, vel operarum, huic negotio impensarum. Unde qui Loteriam instruit, nullum habet periculum, cum contractus non censeatur perfectus, donec pro omnibus schedulis, quarum valor habet rationem mercis, pretium sit collatum. Loteria autem aleam continet intuitu ementium, qui postquam perfecta emptione res aut pecunias in Loteria contentas sibi acquisiverunt, per sortitionem determinandum exspectant, quid singulis obveniat, (b) ita ut per sortem divisoriam unicuique tribuatur dominium in certa mercium parte, vel vicissim per schedulas vacuas adimatur spes aliquid acquirendi. Si tamen Loteria ad certum finem e. g. ad usus pauperum instruitur, consentiunt ementes, ut certa lucri portio, fortè decima pars, pauperibus cedat. Ejusmodi laudabilis finis honestatem conciliat contractui Loteriae; qui enim solo lucrandi animo contrahit, séque

K 3

ipsum

ipsum periculo damni exponit, ut cum damno aliorum locupletior fiat, honestè agere non censetur.

(a) *Loteria* vulgare vocabulum derivatur à voce patria *Los*, seu ut in Germania inferiore pronuntiatur, *Lot*, quæ fortis significat.

(b) Ut omnia agantur fide bona, omnisque suspicio fraudis evitetur, foler singularum schedularum valor per sortitionem tum demum determinari, quando omnes jam fuerunt venditæ.

§. 139.

IV. *Olla*

fortuna:

Olla fortunæ appellatur, quando pro certo pretio emitur jus schedulam ex urna extrahendi ea lege, ut extrahens obtineat rem, quam inscriptio schedulæ præ se fert. Immittitur autem in urnam certus numerus schedularum, partim inscriptarum, partim inanum. Differt à *Loteria*, cuius contractus non censetur perfectus, donec pro omnibus schedulis pretium sit solutum, ita ut nullum damni periculum penes illum sit, qui *Loteriam* instruit. Econtra in olla fortunæ contrahitur cum unoquoque sigillatim, qui schedam extrahit, & mox obtinet jus ad rem schedæ inscriptam, etiam si reliquæ schedæ non extrahantur. Unde qui in olla fortunæ res venalesorti submittit, magnum subit damni periculum, si fortè schedæ pretiosioribus mercibus inscriptæ extrahantur, inanes autem in olla relinquuntur. Ob hanc rationem, qui ollam fortunæ instruit, in determinando pretio schedularum non tantum valorem mercium, & sumptus, sed etiam periculum, quod subit, æstimare potest. Item ratio habenda finis illius, ad quem destinatur aliquod lucrum, e. g. sustentationis pauperum: ad hanc enim obtainendam vel augeri debet pretium singularum schedularum, vel ex lucro, quod quilibet obtinuit, aliqua portio detrahitur. Pro diminuendo autem pretio Schedularum in considerationem sæpe venire debet opportunitas, res omnes simul vendendi, e. g. integrum Bibliothecam, quæ unicum emptorem omnium librorum

rum fortè non inveniret. Quamvis pretii æqualitas ad Mathematicos calculos exigi non possit, curandum tamen summopere, ut cuncta agantur bona fide, quæ in ejusmodi negotiis sæpe periclitatur. Parum autem interest, quis sortiendi modus adhibetur, an *Olla fortunæ*, ex qua extrahan-tur schedulæ; an *Rota fortunæ*, ubi res lucro cedens indica-tur ab eo numero, super quo apex indicis in gyrum acti quiescit; an verò *jactus tesserarum*, quarum numeri ostendunt, quid obvenire debeat.

De similibus contractibus fusiùs agit III. WOLFIUS de *Jur. nat.*

p. 5. c. 2.

§. 140.

V. Ad Contractus aleam continentes revocattur, quian-
do *Præmium* exponitur ea lege, ut certo quodam modo ali-
qui inter se certent, & præmium sit ejus, qui alios vice-
rit. Qui præmium exponit, videtur cum singulis con-
trahere sub hac conditione, si certamen iniverint, & vi-
cerint. Innumeris autem sunt modi de præmio contem-
dendi; honestissimi sunt illi, quibus vires corporis vel animi
exercentur, aut utilitas publica promovetur. Sic præmium
promittitur illi, qui judicio Judicum optimam dederit solu-
tionem propositi problematis Physici aut Mathematici; qui
elegantiore oratione panegyrin' scripserit; qui primus cursu
metam attigerit &c.

§. 141.

VI. Per Contractum *Lusorium* convenitur, ut certum *VI. Ludus:*
quoddam lucrum vel damnum communi consensu determi-
natum, sit ejus, ex cuius parte extiterit certa quædam con-
ditio. *Ludus fortuitus* est, cuius eventus à sola fortuna pen-
det, ut ludus tesserarum: *artificialis*, in quo eventus depen-
det à sola arte, vel ab usu facultatum animæ &c. ut ludus la-
trunculorum: *Mixtus* est, in quo eventus partim à for-
tuna

80 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per contractum.

tuna, partim ab usu facultatum animæ, seu arte dependet, ut plerique ludi chartarum. Omnis tamen contractus lusorius aleam continet, quia etiam in ludo artificiali incertum est, quomodo quis facultatibus suis sit usurus, aut an casus fortuiti nihil sit interventurum. Ludi merè fortuiti vix alium finem habere possunt, nisi lucrum: ludere autem solo animo lucrandi, honestum non est. (a) Si honesta recreatio ludendo intenditur, id quod periculo subjicitur, non debet excedere expensas, quas jucunditatis vitæ causa facere licet, servata cuiusvis status conditione.

(a) Cod. tot, tit. de Aleatoribus.

§. 142,

VII. Spon-
sio:

VII. Sponsio est contractus, quo super eventu incerto ita convenitur, ut ei, cuius assertioni eventus respondet, certum quid ab altero detur, aut præstetur. Si de eventu præterito agatur, notorius ille esse non debet; nec scientiam, quam unus habet, dissimulare licet: alias aperta in-justitia committeretur. Quamvis sponsiones passim moribus tolerentur, saepe tamen spectatis Juris naturalis principiis honestæ non sunt, quando nempe fiunt manifesto dominii rerum suarum abusu, solo lucrandi animo, & insigni temeritate. Excusat eas nonnunquam honesta affectio erga even-tum quemdam, quam sponsores declarare volunt.

Art. 2.

DE LUCRO

CERTO

PRO IN-

CERTO.

VIII. Em-

ptio lucri

incerti pro

pretio

certo:

VIII. Inter Contractus aleam continentes, ille præci-pue considerari meretur, quo convenitur *de lucro minore cer-to, pro majore incerto.* Exemplum esto: Cornelius ex quo-cunque demum titulo jus habet ad communionem lucri, quod Andersonius maximum sperat ex negotiatione qua-dam. Plerumque Andersonius lucratur quadraginta pro-centum: Cornelius omne jus suum, vi cuius ex communi-cando

§. 143.